

Status for økologisk landbruk i Innlandet fylke

Innledning

Økologisk Innlandet i samarbeid med flere arbeider med et forprosjekt for å kartlegge **status**, de viktigste **flaskehalser** og **muligheter** for å løfte økologisk landbruk i Innlandet. Arbeidet er økonomisk støttet av Innlandet fylkeskommune, og skjer i samarbeid med NLR, Universitetet i Innlandet avd. Blæstad, Økologisk Norge, Statsforvalteren i Innlandet, Innlandet Bondelag og Bonde- og småbrukarlagene i Oppland og Hedmark. Forprosjektet pågår fram til påske 2025.

Denne statusrapporten er del 1 av forprosjektet, og har til hensikt å kartlegge status for produksjon, produsenter, verdikjeder, kompetansemiljøer og andre relevante aktører. Den gir uttrykk for noen utviklingstrender, samt status per november 2024 slik det kommer til uttrykk i eksisterende statistikk og kunnskap for øvrig.

Forprosjektet vil videre forsøke å skaffe utfyllende kunnskap gjennom spørreundersøkelse, samtaler med nøkkelaktører og innspillsmøter før vi legger dette sammen og får et utvidet virkelighetsbilde. På det grunnlaget vil vi identifisere viktige flaskehalser og muligheter, og anbefale satsingsområder for videre utviklingsarbeid. Basert på disse funnene vil vi vurdere å søke et hovedprosjekt.

Høsten 2024 arbeides det også med ny «Tiltaksplan for jordbruket i Innlandet» hvor fylkeskommunen samarbeider med aktørene i partnerskap landbruk (Statsforvalter, faglag, Innovasjon Norge, NLR mfl.) Tiltaksplanen skal definere strategiske satsningsområder og tiltak for jordbruket i fylket, og legge føringer for virkemiddelbruk og tilskudd. Tiltaksplanen ble sendt ut på høring i januar og vil bli vedtatt i løpet av februar/mars. Den informasjonen vi samler inn som del av dette forprosjektet vil dermed komme underveis i denne prosessen, og kan brukes som grunnlag for høringsinnspill og til gjennomføring av tiltaksplanen.

14. februar 2025,

Mari Jensen Aas

Statsforvalteren i Innlandet

Maria Bjune

Økologisk Innlandet

Innhold

Innledning.....	1
Status og statistikk produksjon: økologisk landbruk i Innlandet.....	3
Husdyrproduksjon	6
Planteproduksjon	9
Verdikjeder og omsetningsmuligheter	15
Omsetting for de ulike produksjonene.....	16
Anvendelsesgraden som økologisk	18
Utsalg av Økologiske produkter	18
Direkte salg.....	18
Kunnskap og kompetanse	19
Opplæringstilbud	19
Andre relevante opplæringstilbud	19
Rådgivning	20
Prosjekter/satsninger	22
Organisasjoner og deres arbeid	22
Tidligere satsninger innen økologisk landbruk i Innlandet.....	23
Erfaringer fra andre fylker?	23
Politikk og føringer	24
Nasjonal politikk	24
Føringer fra fylket	25

Status og statistikk produksjon: økologisk landbruk i Innlandet

Det økologiske landbruket hadde en topp i produksjonen i 2011-2012 og har hatt en gradvis nedgang frem mot 2016. De siste årene har andelen økologisk jordbruk vært stabil både nasjonalt og her i innlandet. I innlandet har andelen økologisk ligget på ca 3,5% av totalt dyrket areal, nasjonalt på ca 4%.

Økologisk produksjon følger regelverket i økologiforskriften. Kontroll og tilsyn av økologisk produksjon i Norge er delegert til Debio. I økologisk produksjon stilles det strengere krav til miljø og dyrevelferd. Økologiske driftsformer uten bruk av kjemiske plantevernmidler og mineralgjødning, kombinert med vekstskifte, har positiv effekt for biologisk mangfold, jordkvalitet og jordstruktur.

Økologisk jordbruk har en viktig spyspissfunksjon ved at den beveger hele jordbruket i en mer miljøvennlig og bærekraftig retning (NIBIO Rapport nr. 87, 2015; NORSØK Rapport nr. 8, 2023). Derfor er det viktig å bevare og videreutvikle økologisk jordbruk. Erfaringer, kunnskap og prinsipper kan overføres til det konvensjonelle jordbruket. Det er i denne sammenheng viktig at det opprettholdes et visst antall produsenter og produksjoner, og at det opprettes gode fag- og produsentmiljøer.

Det økologiske jordbruket kan også være en spyspiss for beredskap. Et viktig prinsipp i økologisk jordbruk er å redusere tilførsel utenfra og tilpasse drifta til de lokale, økologiske, kulturelle og driftsmessige forholdene. Jordbruket er i dag avhengig av import av mineralgjødning, plantevernmidler og fôrressurser. Også økologiske produsenter er avhengig av import av blant annet fôr. St.meld. 11 setter mål for å redusere avhengigheten av nettopp kjemiske plantevernmiddel i jordbruket. Her er det mye jordbruket kan lære av økologiske spyspissbønder som har videreutviklet alternative måter å håndtere sykdom og skadedyr på.

Nasjonale tall fra 2023 viser at vi på landsbasis hadde en nedgang i produksjon av økologisk korn, men arealet økte (Tall hentet fra Landbruksdirektoratet sin årlige rapport: «[Produksjon av økologiske jordbruksvarer 2023](#)»). Sesongen 2023 bydde på krevende vær som har påvirket kornavlingene. Vi ser også en nedgang i økologisk mjølkeproduksjon. Anvendelsesgraden av økologisk mjølk har økt til 66,9% i 2023. Det er fra 2022 til 2023 også nedgang i økologisk kjøtt- og eggproduksjon. Et lyspunkt er at etter to år med fallende omsetning, økte omsetningen av økologiske varer med 0,5 prosent fra 2022 til 2023. Og det rapporteres om økning i alternative salgskanaler som ikke kommer fram i denne statistikken, for eksempel direkte salg av frukt og grønt. Det finnes per i dag ingen fullverdig statistikk for økologisk omsetning, da mye av salget skjer utenom de vanlige salgskanalene blant annet.

Status i Innlandet

Innlandet er det tredje største fylke på økologisk landbruksareal. Det økologiske arealet har vært ganske stabil de siste årene og utgjør litt over 3,5 % av arealet i drift i Innlandet. I 2023 ble 3,8% av arealet i innlandet dyrket økologisk (inkludert i karens), noe lavere enn 4,7 % nasjonalt (tall fra Debio statistikken). Når vi ser på tallene i PT- registeret finner vi der at det totale økologisk arealet utgjør 4,7% av totalarealet i drift i Innlandet. Så her er det enten ulike tall eller beregningsmetoder.

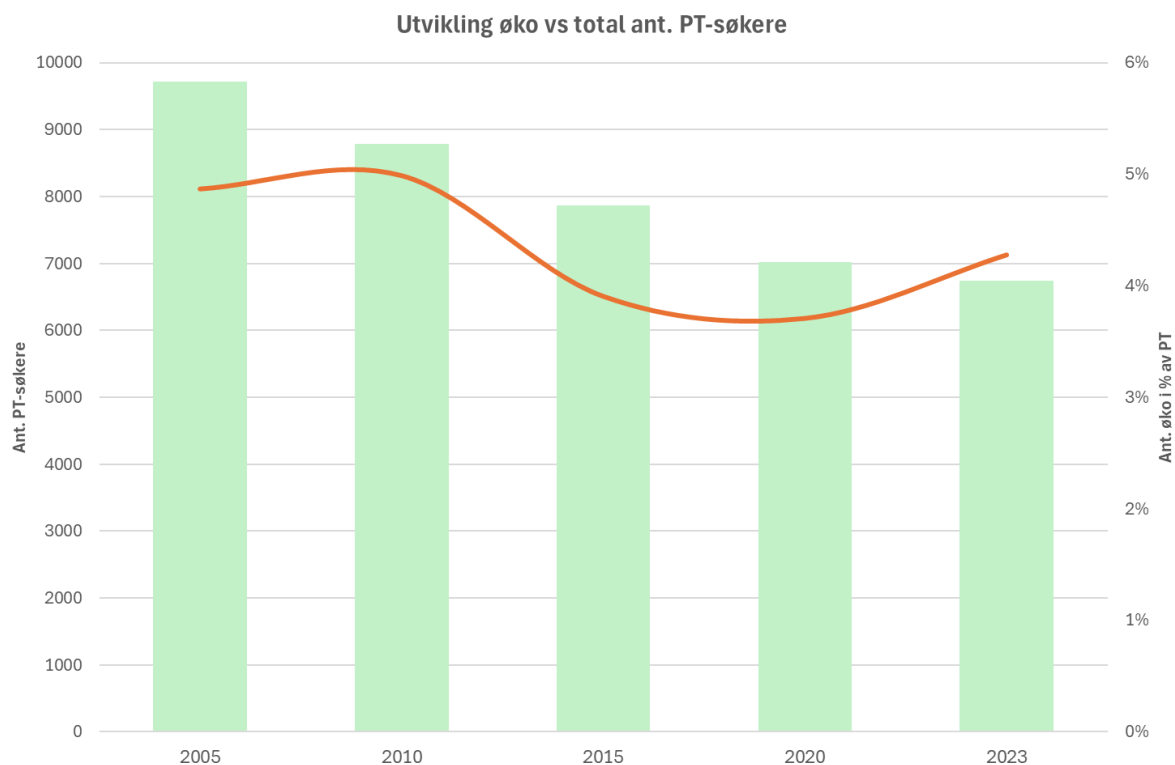
Det var totalt 311 Debio-godkjente produsenter i Innlandet i 2023 og 288 produsenter som søkte produksjonstilskudd (PT). Statistikken vi viser til her er hovedsakelig basert på de 288 PT-søkerne som vi har identifisert at har søkt om en eller flere økologiske tilskudd.

Den økologiske produksjonen nasjonalt hadde en topp rundt 2011 og har siden hatt noe nedgang. De siste årene har produksjonen ligget ganske stabil. Innlandet følger den samme trenden som resten av landet. Det varierer noe mellom de ulike produksjonene, for eksempel har areal brukt til økologisk kornproduksjon og antall ammekuer økt de siste årene. Mens blant annet grønnsaker har hatt en betydelig reduksjon.

Antallet økologiske produsenter har over de siste par tiårene gått nedover, slik som for jordbruket ellers. Men vi ser en positiv utvikling i antall økologiske PT-søkere fra 2020 til 2023, med en økning fra 260 i 2020 til 288 søkere i 2023 (Tabell 1). Antallet PT-søkere totalt i Innlandet har hatt en nedgang i hele tidsperioden fra 2005. I 2015 og 2020 gikk andelen økologiske PT-søkere sammenlignet med totalt antall PT-søkere ned, men andelen har økt over de siste tre årene (figur 1). Det viser til en mulig trend at antallet økologiske produsenter reduseres i en lavere hastighet enn for jordbruket i Innlandet samlet.

År	Antall PT-søkere i Innlandet	Antall økologiske PT-søkere i Innlandet	Andel økologiske PT-søkere
2005	9710	473	4,9 %
2010	8777	438	5,0 %
2015	7856	307	3,9 %
2020	7008	260	3,7 %
2023	6730	288	4,3 %

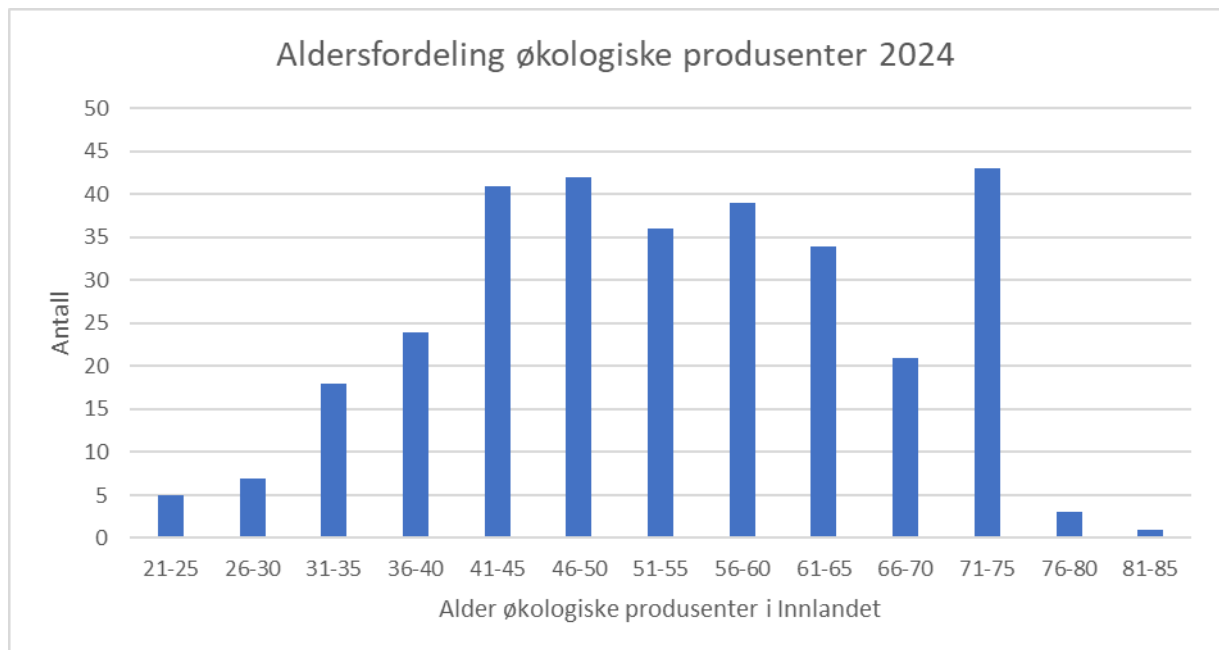
Tabell 1: Viser utvikling i antall PT-søkere i Innlandet totalt sammenlignet med antallet økologiske PT-søkere. Den siste kolonnen viser andelen økologiske produsenter av totalt antall PT-søkere.

Figur 1 Grafen viser antall PT-søkere totalt i Innlandet ved de grønne stolpene, sammenlignet med linjen i rødt som viser utviklingen til andel økologiske PT-søkere.

Innlandet har en stor andel av den økologiske matproduksjonen, men det er store forskjeller mellom regioner og kommuner i fylket. Fra kommuner med null areal med økologisk sertifisering til Ringsaker med over 9000 dekar økologisk areal. Det betyr at for mange er det langt mellom de økologiske produsentene og små fagmiljø. Men det er noen klynger med mer tetthet av produsenter, som i Nord-Østerdalen med nærhet til Rørosmeieriet, samt flere produsenter rundt Mjøsa.

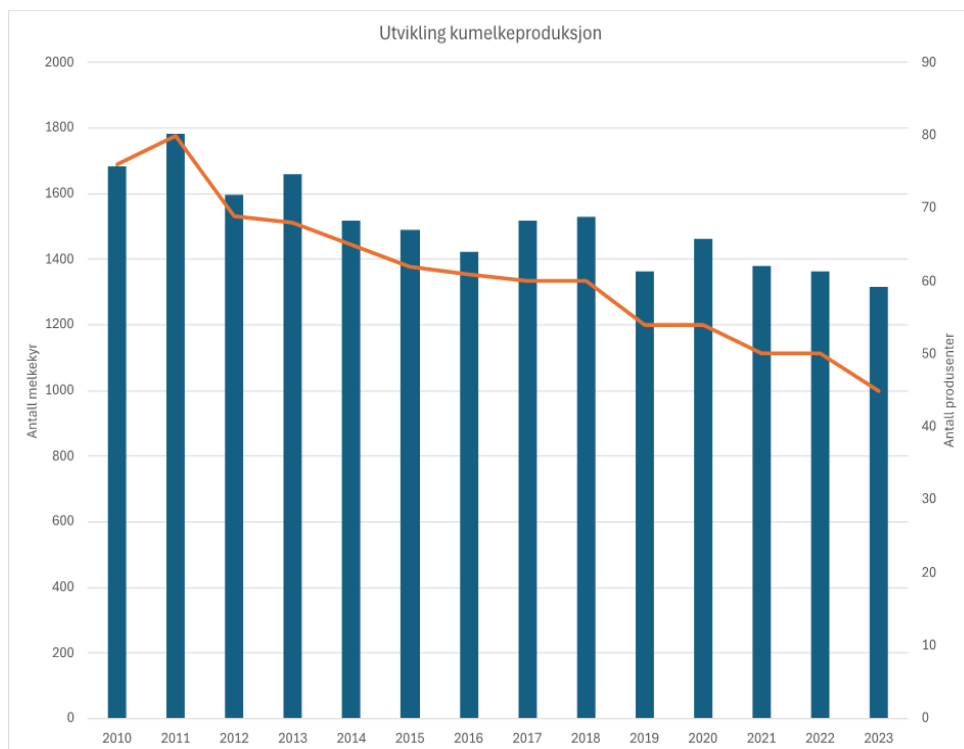
Gjennomsnittsalderen på økologiske produsenter i Innlandet er 51,6 år, noe lavere enn for jordbruket totalt på 52,3 år. Fra grafen ser vi at det er en tilnærmet normalfordeling med bønder i alle aldersgrupper og flest mellom 40 og 60 år. Den yngste er 21 og den eldste er 83 år gammel. Tallene er fra søkere av produksjonstilskudd i 2024.

Figur 2 Aldersfordeling blant økologiske produsenter som søkte PT i Innlandet i 2024.

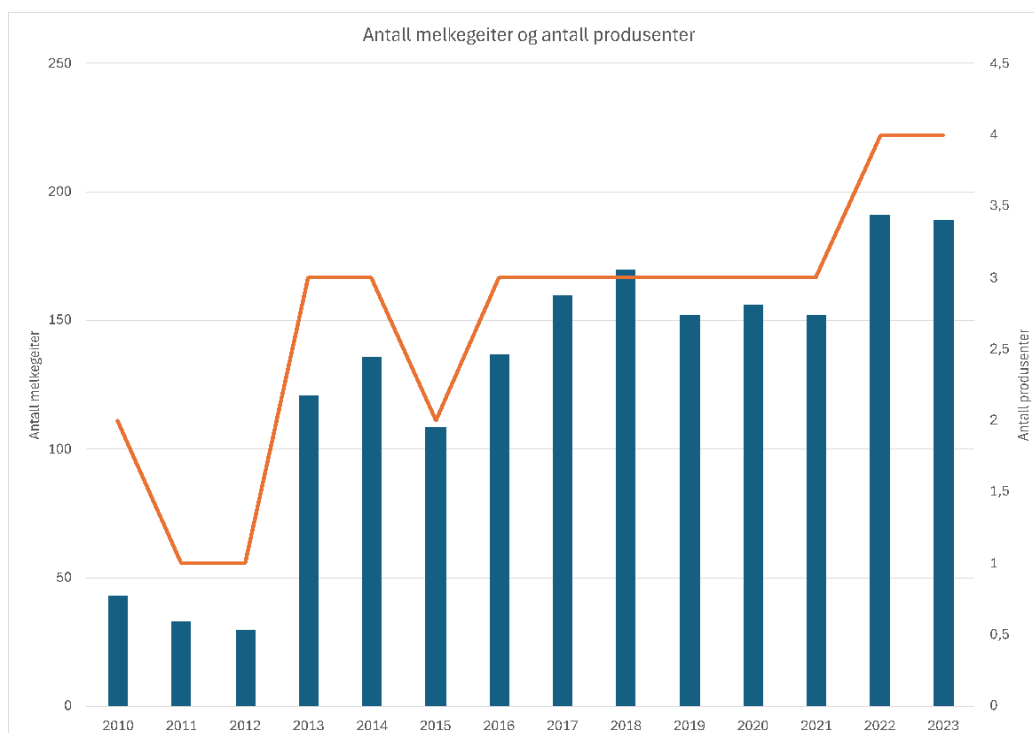
Husdyrproduksjon

Vi har hentet ut statistikk på antall dyr i de økologiske husdyrproduksjonene og antall produsenter som har søkt produksjonstilskudd de siste årene fra Landbruksdirektoratet. Det varierer fra produksjon til produksjon hvor lange tidslinjer vi har grunnet endringer i de ulike produksjonstilskuddene. Vi ser en økning i antall ammekyr og melkegeiter, men ellers reduksjon i antall dyr over de siste årene.

Figur 3 Utvikling i den økologiske melkeproduksjonen fra ku i Innlandet. Grafene i blå viser antall melkekyr, mens den røde linja viser antall produsenter.

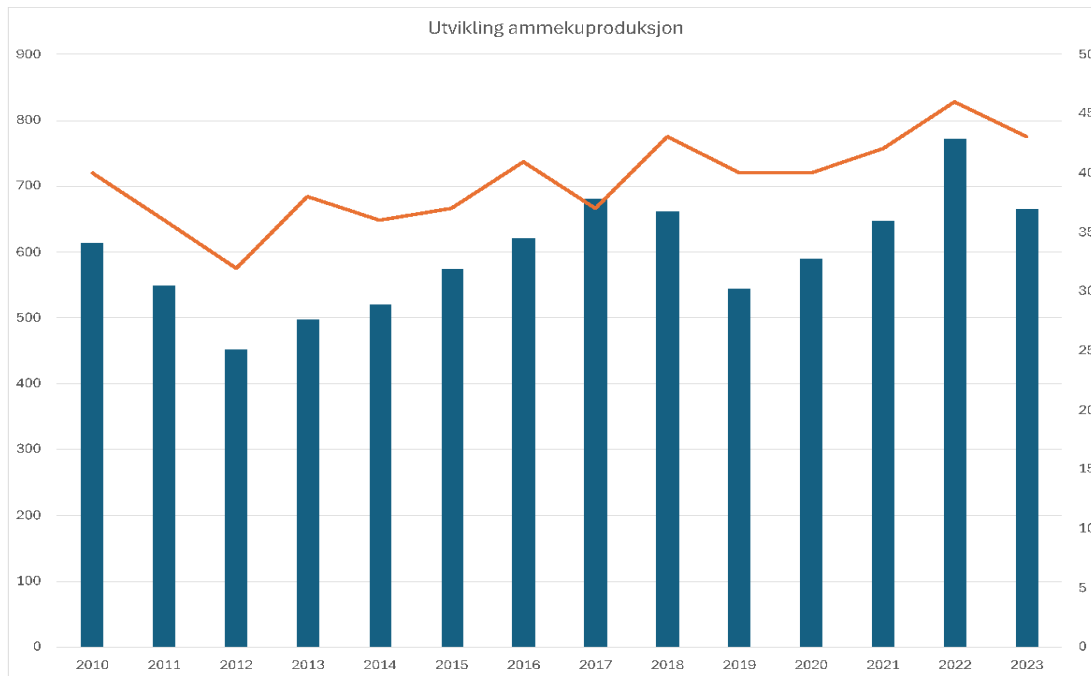
Melkeproduksjon er en viktig bærebjelke for økologisk produksjon i Innlandet. I 2023 hadde vi 45 PT-søkere som produserte økologisk kumelk. En betydelig nedgang fra over 70 PT-søkere i 2011 (figur 2). Antallet økologiske melkekyr har gått litt opp og ned, med mellom 1300 og 1400 antall kuer de siste fem årene.

Figur 4 Utvikling i den økologiske geitemelkeproduksjonen i Innlandet. Grafene i blå viser antall melkegeiter, mens den røde linja viser antall produsenter.

Innlandet har også noen økologiske geitemelkprodusenter. Med et toppår med 4 produsenter som søker produksjonstilskudd i 2023, en dobling siden 2010. Figur 4 viser at antallet melkegeiter har økt i takt med økningen i antall produsenter.

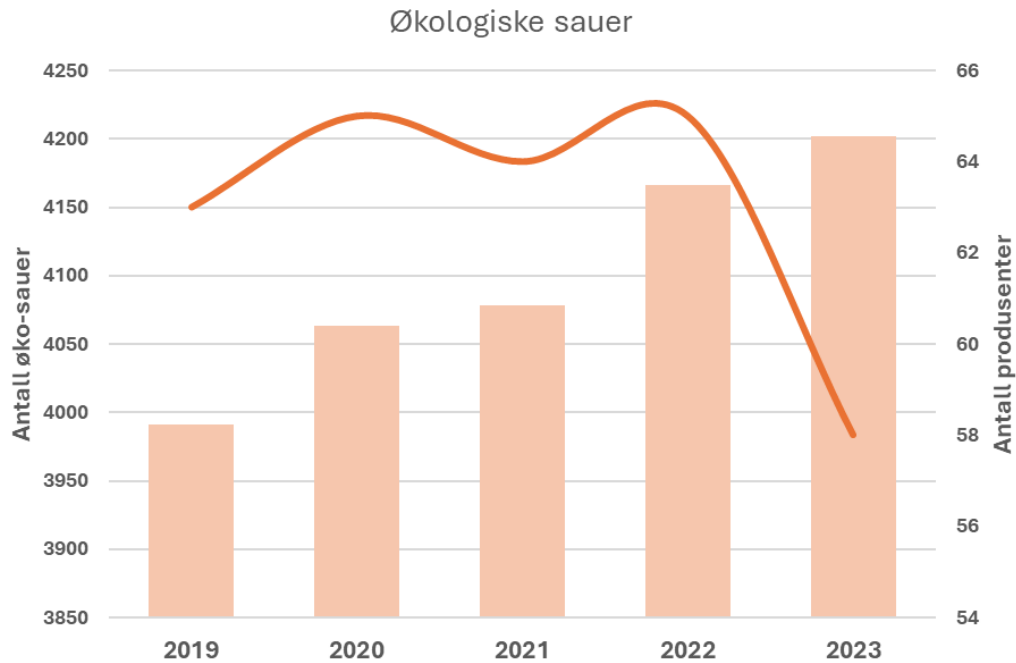
Ammekuproduksjon

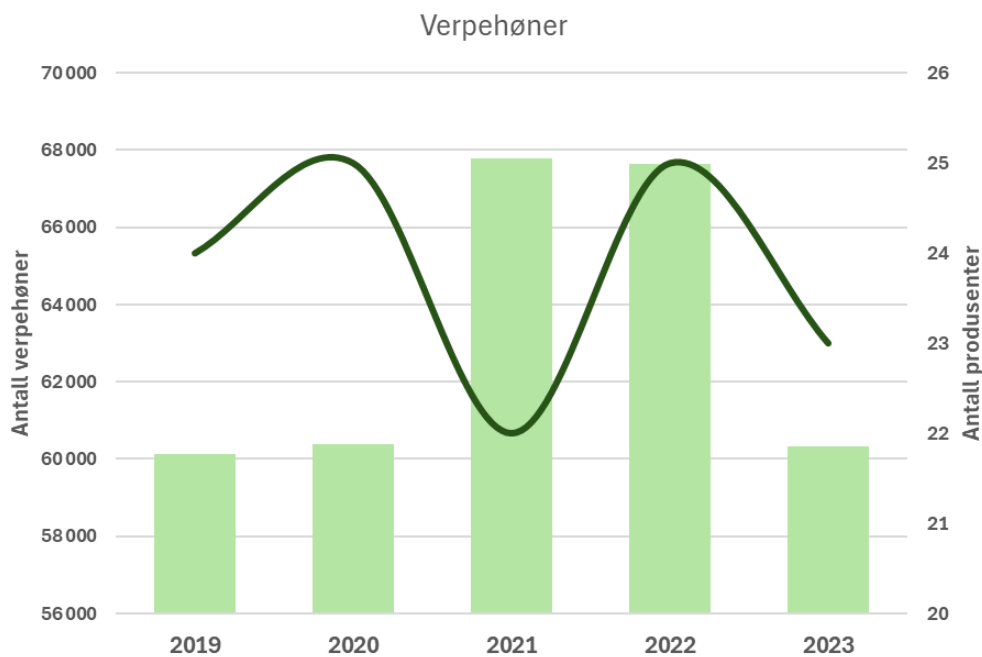
Figur 5 Utvikling i den økologiske ammekuproduksjonen i Innlandet. Grafene i blå viser antall kuer, mens den røde linja viser antall produsenter.

Den økologiske **ammekuproduksjonen** har hatt en positiv utvikling siden 2010 (figur 4). Med et toppår i 2022 med 779 dyr og 47 produsenter. Til sammenligning var det i 2010 rundt 40 produsenter og litt over 600 ammekuer. Grafen under viser en relativ jevn økning over de siste ti årene. Det kan være en sammenheng med nedgang i antall kumelk-produsenter, som kan ha gått over til ammekyr.

For økologisk **sauehold og verpehøner** har vi grafer over de siste fem årene. Vi ser at det er jevn økning i antall sauer de siste årene. Antall produsenter har gått fra 63 til 58 stykker, så det er ikke en så brå reduksjon som det kan se ut som i grafen.

Figur 6 Utviklingen i økologisk sauehold fra 2019-2023.

Figur 7 Utviklingen i antall økologiske verpehøner fra 2019-2023.

Planteproduksjon

Økologisk korn- og frøproduksjon

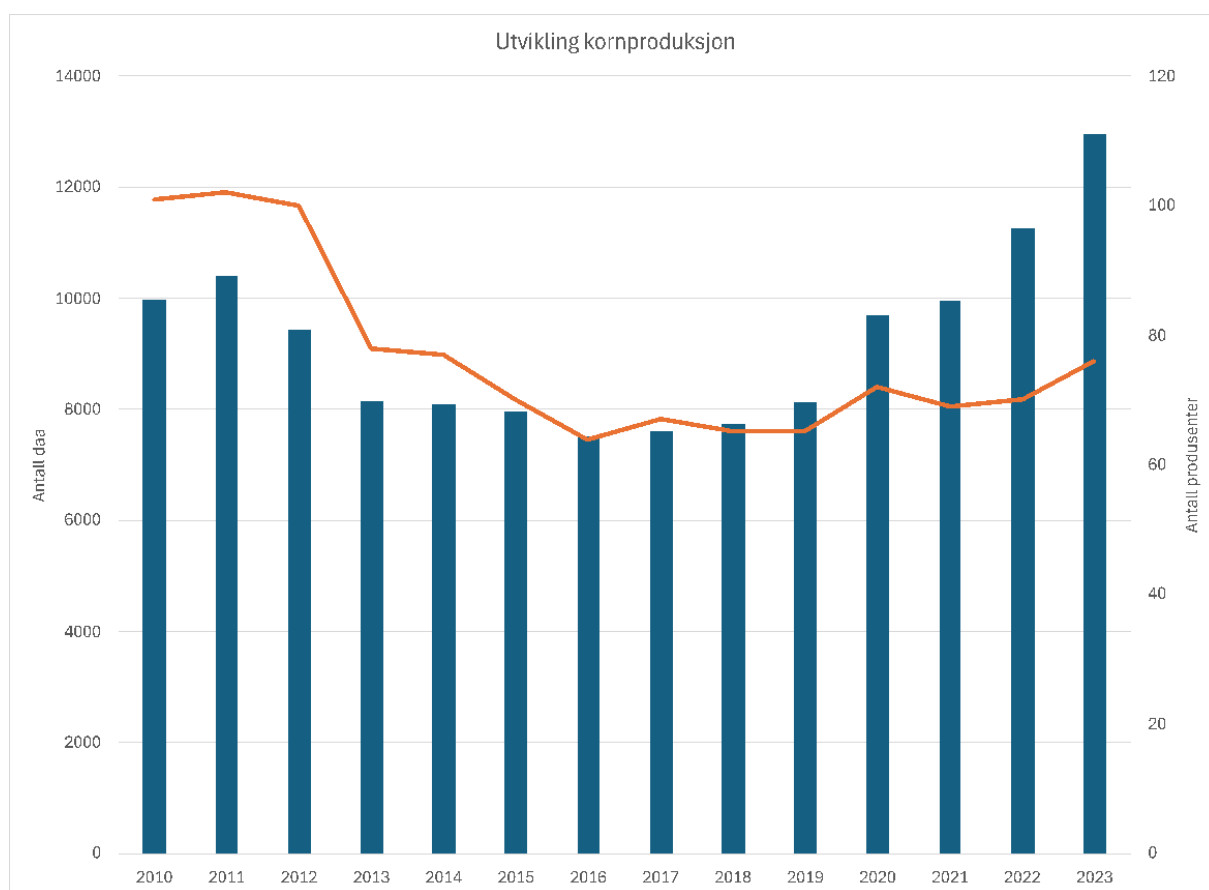
Nasjonale tall viser at økologisk kornproduksjon hadde en kraftig nedgang i 2023-2024, sammenliknet med et godt år året før. Høsten 2023 ble store deler av kornområdene rammet av ekstremværet Hans som har gjort stor skade på avlingene. Avlingsnivået og andelen matkorn kan

varierte stort fra år til år som følge av vær og andre forhold, så derfor er det nyttig med gjennomsnittstall.

Arealet brukt til økologisk korn har økt med tre prosent i 2023 og med hele seks prosent i 2024 på nasjonalt nivå. Økningen i areal var størst i Innlandet med hele 1811 dekar, eller 16% fra 2022 til 2023 (L.dir, 2024, s.6). Det viser til en positiv utvikling de siste par årene.

I 2023 ble det dyrket rett i overkant av 13 000 dekar økologisk korn i Innlandet mot ca. 8 000 dekar i 2019 (tall hentet fra søknad om produksjonstilskudd). Dette utgjør 1,9 % av Innlandets totale kornproduksjon. De største arealene ligger i Ringsaker kommune med ca. 3 500 dekar, Stange kommune med ca. 2 300 dekar, Østre Toten med ca. 1 200 dekar og Vestre Toten med ca. 900 dekar. (Tall hentet fra PT).

Figur 6 viser at det var en nedgang i kornproduksjon i Innlandet fra 2010 til 2013. Etter noen stabile år, har produksjonen i antall dekar økt betydelig de siste fire årene. Antallet produsenter har økt litt det siste året, men ligger på rundt 70 produsenter siden 2015. Det er i kornproduksjonen en tydelig utvikling på færre, men større produsenter.

Figur 8 Grafen viser utviklingen i økologisk kornproduksjon i Innlandet fra 2010 til 2023. De blå søylene viser antall dekar og den røde linja viser antall produsenter.

Såfrøproduksjon er også en viktig del av kornproduksjonen. Vi har ikke hentet frem spesifikk statistikk på dette. Vi mener det er verdt å nevne Solhatt som produserer et stort mangfold av økologiske grønnsaksfrø her i Innlandet. Deres kunder er i hovedsak private til egne hager, men også yrkesgartnere og småskala grønnsaksprodusenter som driver andelslandbruk eller markedshager. Solhatt gjør en viktig jobb med å bevare et mangfold av frø tilpasset norske forhold, og de har også flere kulturarvsorter.

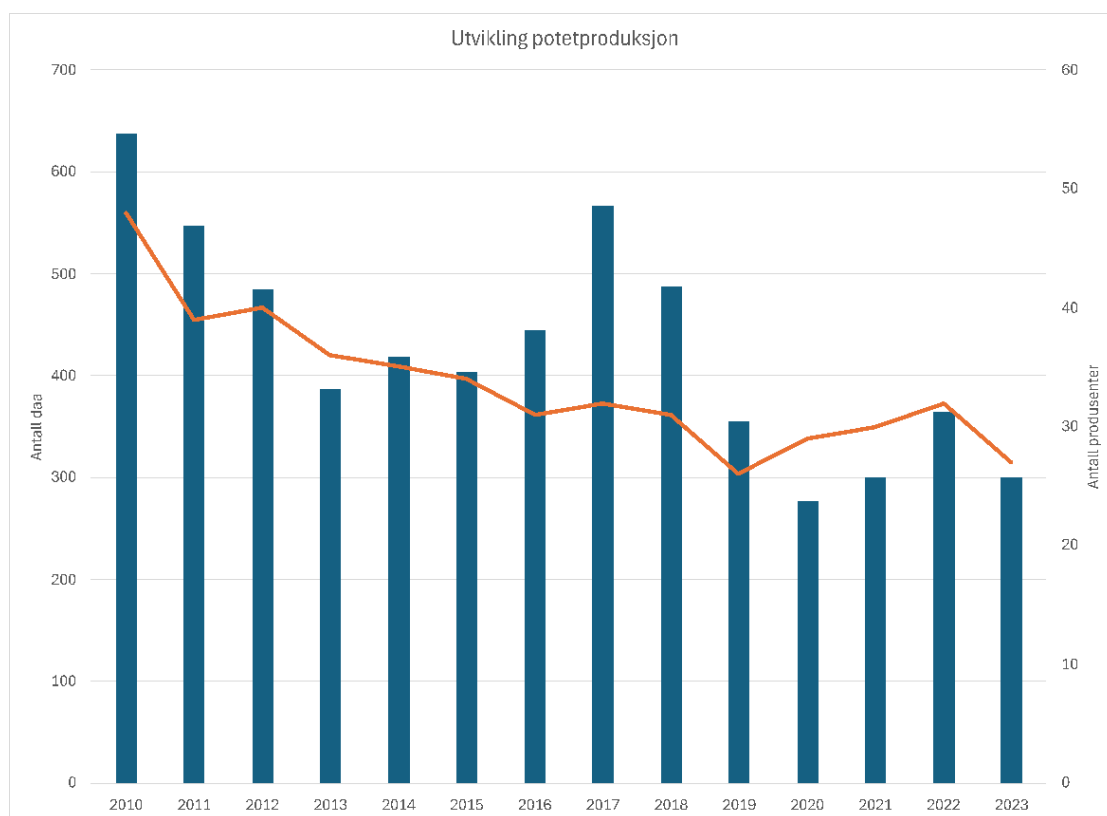
I dag produseres det ikke nok økologisk råvare til **kraftfôrproduksjon** i Norge. Omtrent to tredjedeler av råvarene i kraftfôret importeres, mot 40% for konvensjonelt kraftfôr (Nasjonale tall fra L.dir, 2024).

Grønnsaker, potet, frukt og bær

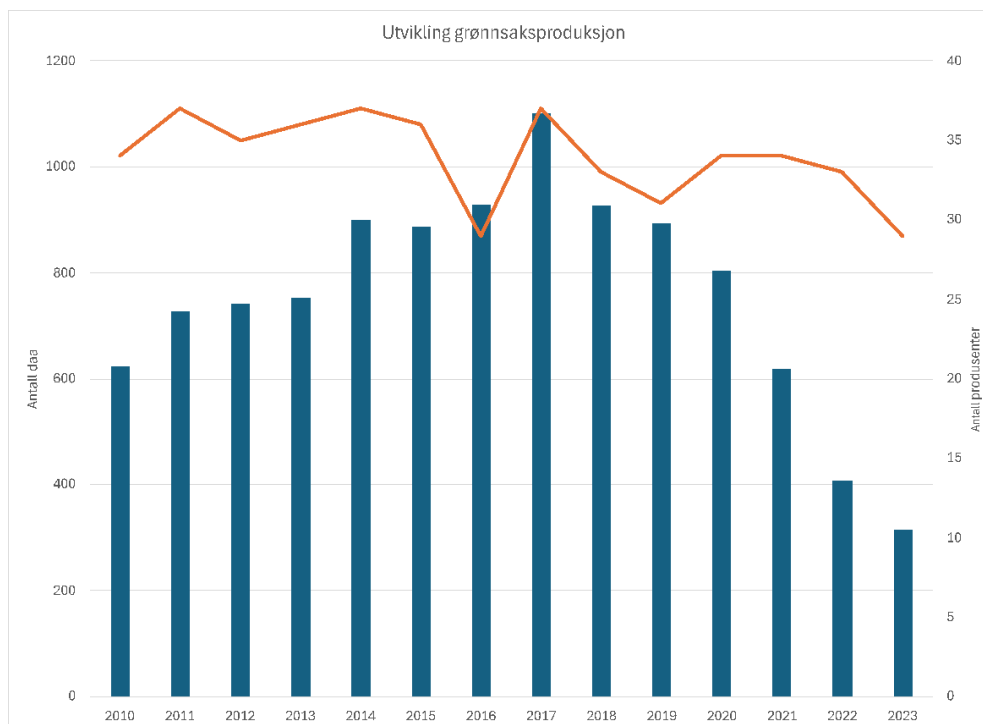
I antall produsenter og antall dekar utgjør potet og grønnsaker en liten del av produksjonstilskuddstatistikken for økologisk produksjon. Figur 6 og 7 viser utviklingen siden 2010 og vi ser at det er en nedgang i areal for både potet og grønnsaker etter en økning fram mot 2017. Tabellen summerer opp endringene i areal de siste fire årene, den største endringen her er nedgangen i grønnsaksarealet.

Tabell 2: Areal i daa, økologisk og karens, Innlandet. Kilde: Landbruksdirektoratet.

	2020	2021	2022	2023
Poteter	277	300	368	300
Frukt, bær	215	225	218	234
Grønnsaker	804	620	408	315

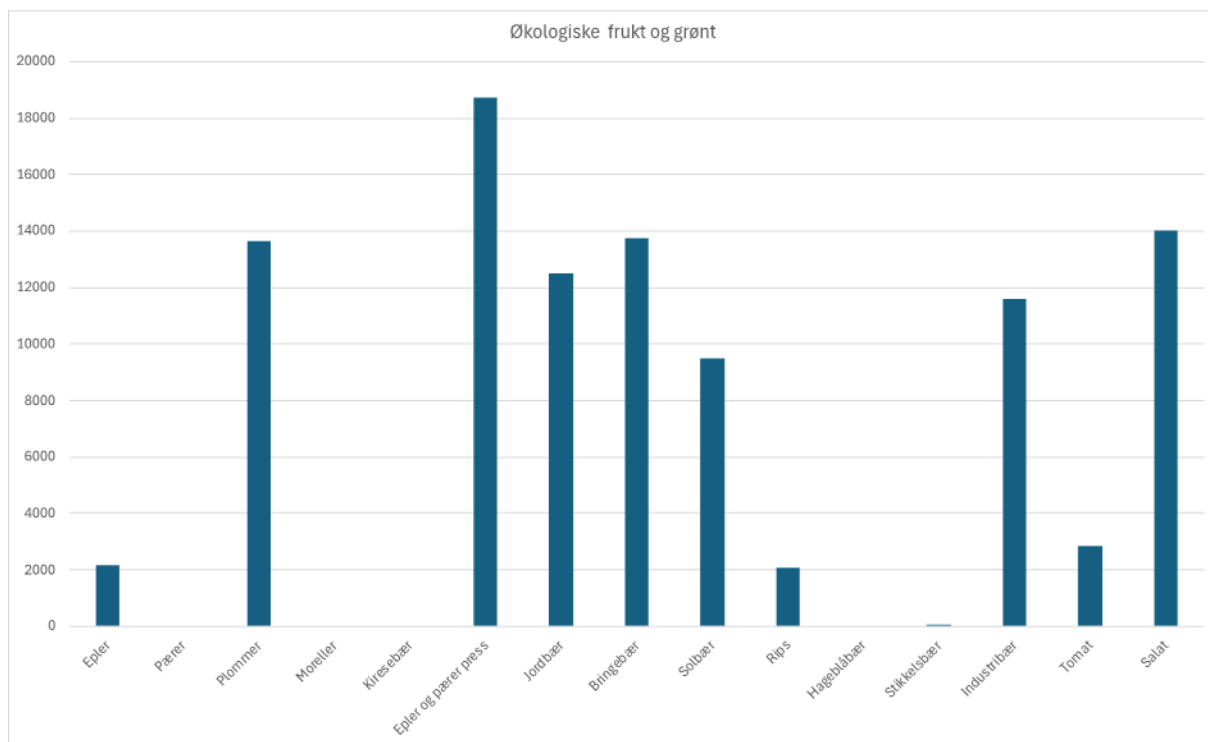
Figur 9 Grafen viser utviklingen i økologisk potetproduksjon i Innlandet fra 2010 til 2023. De blå søylene viser antall dekar og den røde linja viser antall produsenter. (PT-tall)

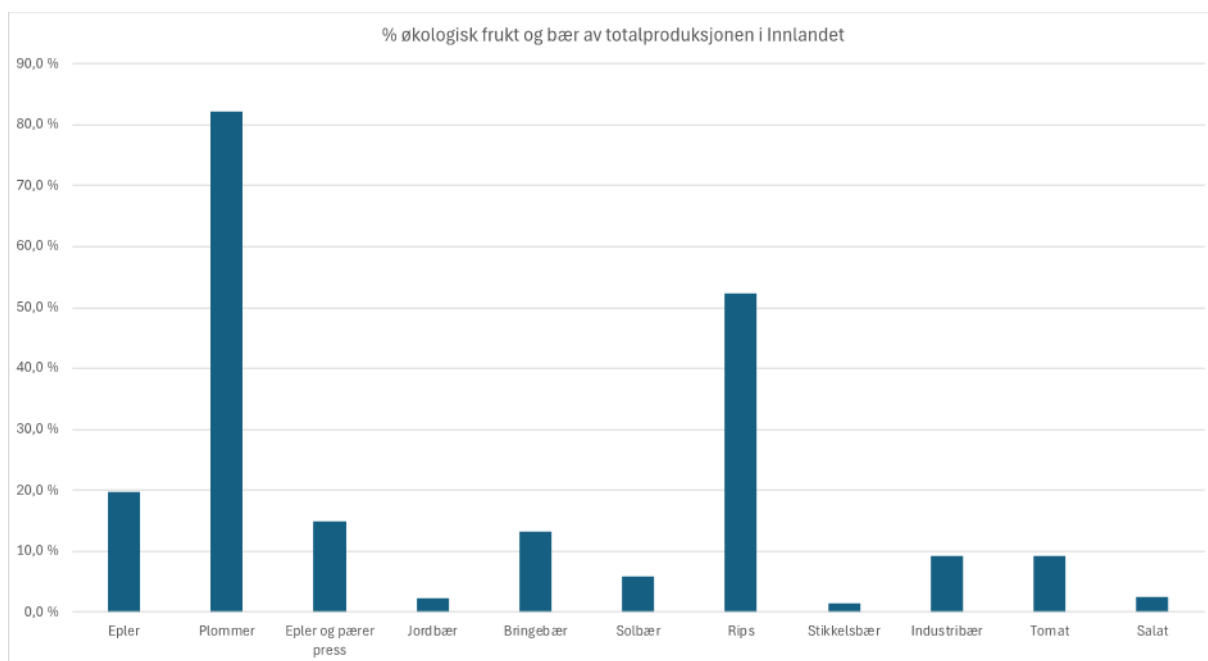
Figur 10 Grafen viser utviklingen i økologisk grønnsaksproduksjon i Innlandet fra 2010 til 2023. De blå søylene viser antall dekar og den røde linja viser antall produsenter. (Tallene er hentet fra PT, kode 864 «Grønnsaker, økologisk areal samt 2. års karens»)

For grønnsaksproduksjon kjenner vi til at det er noen småskala produsenter som ikke nødvendigvis søker produksjonstilskudd og dermed faller utenom statistikken. Det finnes ikke en komplett oversikt over småskalaprodusenter, men flere er **langt** inn på kartet til markedshager.no. ([Finn markedshager | Markedshager Norge](https://markedshager.no)).

Figur 11 under viser produksjonsmengden av ulike sorter frukt og grønt som er produsert i 2023. Mens Figur 12 viser hvilken andel dette har av totalproduksjonen i Innlandet. Her er det verdt å merke seg at over 80% av plommene produsert i Innlandet var økologiske og over 50% av ripsen.

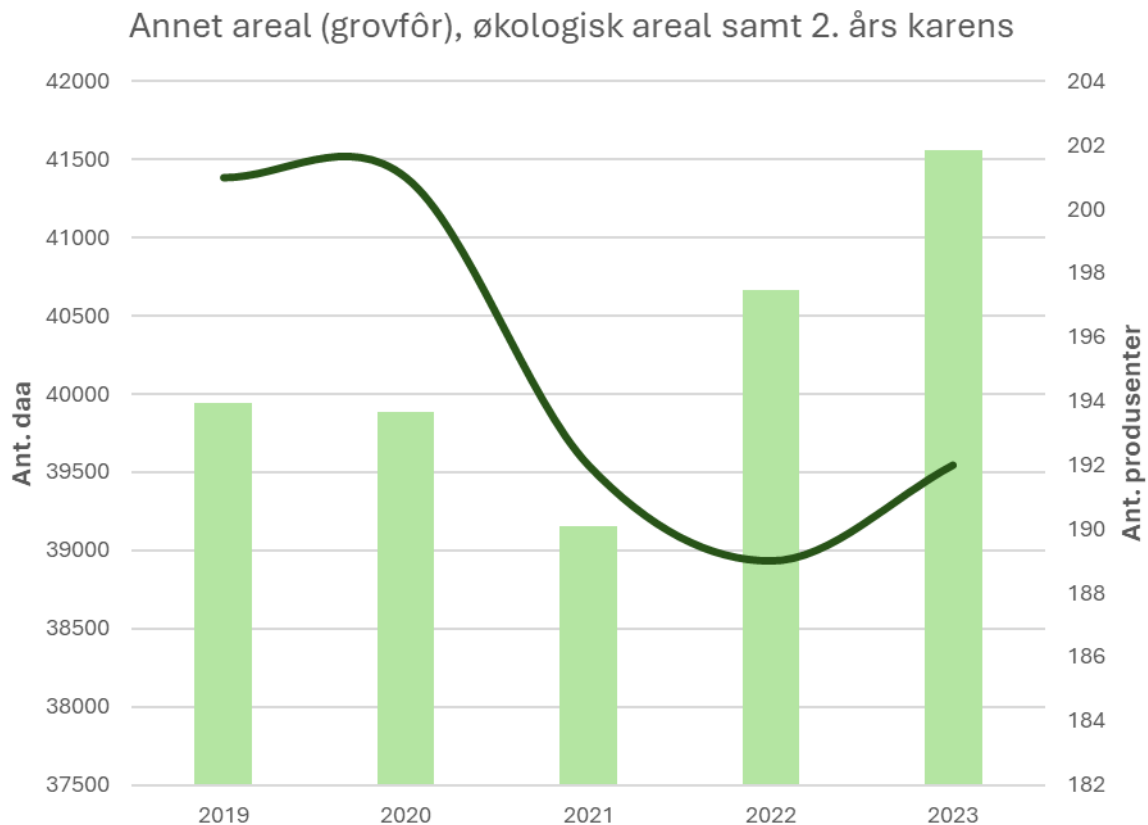
Figur 11 Grafen viser produksjonen av ulike sorter økologisk frukt, bær og veksthusgrønnsaker i Innlandet i 2023. De blå søylene viser kg. produsert. Slangeagurk er tatt ut av grafen, da det ser ut som en feil i statistikken på det. (Produksjonen som er meldt inn av PT-søkere)

Figur 12 Grafen viser andelen av økologisk produksjon innen ulike sorter frukt, bær og veksthusgrønnsaker i Innlandet i 2023. (hentet inn fra hva produsentene selv har rapportert inn i forbindelse med PT søknad).

Grovfôr

For grovfôrproduksjonene har vi ikke fått hentet ut en slik lang tidsrekke. Figuren under viser produksjonen av grovfôr de siste fem årene. Vi ser at det var en nedgang i antall produsenter og antall dekar dyrket i 2021. Og så en oppgang igjen i 2023 til ca. 41 500 dekar dyrket grovfôr.

Figur 13 Utviklingen i økologisk grovfôr produksjon i Innlandet de siste fem årene. Inkludert areal i 2. års karens.

Seterdrift er en viktig tradisjon og har sterke miljøer i Innlandet. Vi ser i statistikken at 5,2% av setrene i 2023 var drevet økologisk. Det er en høyere prosent enn andelen økologisk ellers, som viser at det er litt høyere andel av de økologiske produsentene som velger å holde seterdrifta vedlike.

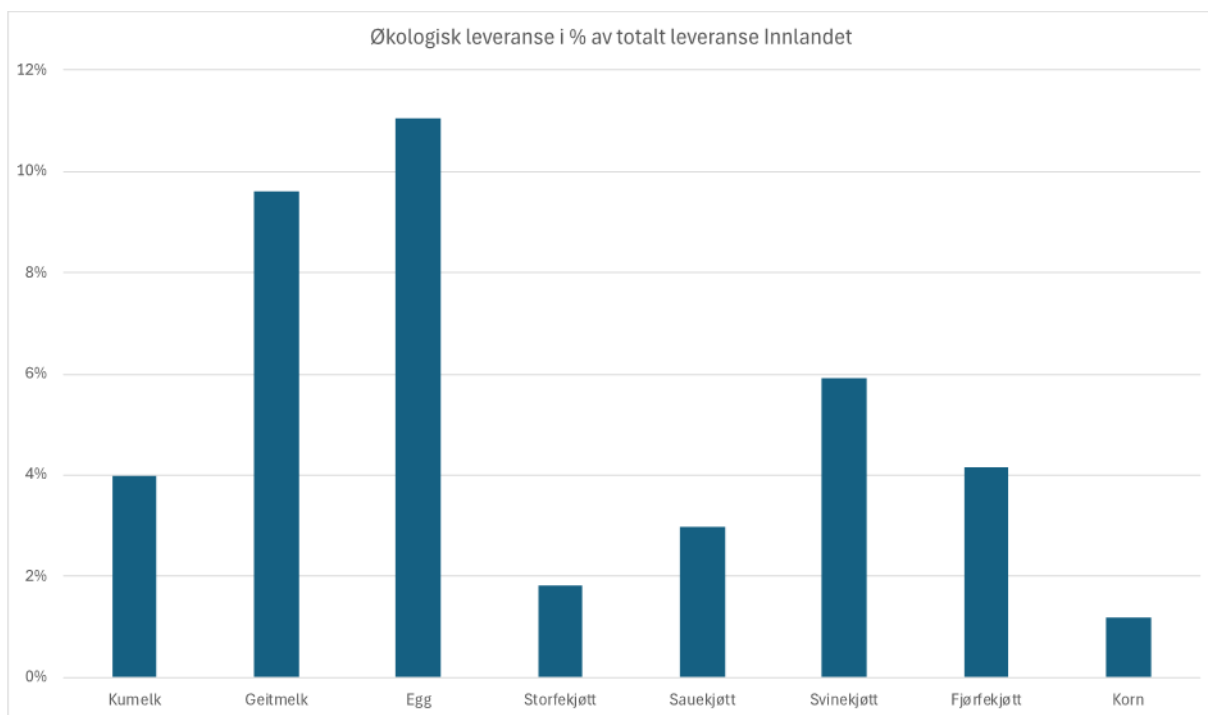
Verdikjeder og omsetningsmuligheter

I 2023 fantes 97 Debio-godkjente virksomheter i Innlandet for **foredling, import og omsetning**. Det går ikke klart fram hvilke av disse som rapporterer til Landbruksdirektoratet og blir del av offisiell statistikk. Våre foreløpige anslag for hvem som rapporterer til L.dir presenteres her i tabell 2. Det totale antallet er riktig og hentet fra Debio.

	Mottak som rapporterte til L.dir	Gårds- og småskala	Totalt
Kjøtt/egg	6	30	36
Frukt/grønt/urter	3	19	22
Melkeprodukter	3	13	16
Korn	4	12	16

Tabell 3: Oversikt over Debio-godkjente virksomheter i Innlandet for **foredling, import og omsetning**. Summen er høyere enn 97 virksomheter fordi noen jobber med flere produktgrupper. Oversikt over de enkelte virksomhetene finnes i eget vedlegg.

I grafen under ser vi hvor mye av den totale leveransen i Innlandet som er økologisk når det gjelder melk, egg og kjøtt. Dette er hentet fra leveransedatabasen til Landbruksdirektoratet. Her melder meieri, eggpakkeri og slakteri inn tall fra sin produksjon, og så er det koblet mot annen statistikk for å si noe om andelen av den totale leveransen.

Figur 14 Grafen viser andelen økologisk leveranse av melk, kjøtt og egg i prosent av totalproduksjonen fra Innlandet (tall fra leveransedatabasen, L.dir).

Omsetting for de ulike produksjonene

Melkeprodukter

Norske melkeråvare (TINE) henter inn økologisk melk rundt om i hele Innlandet fylke. Mye av denne melken leveres til Rørosmeieriet, mens noe går til TINE sine anlegg. TINE produserer økologisk Brie på Dovre, ellers går melken inn til hovedstaden etter det vi kan forstå. (Har ikke rukket å hente inn mer detaljert informasjon om dette.)

Det er totalt 16 virksomheter som er debio-godkjent for foredling og/eller omsetting av økologisk melk.

Det er også flere gårds- og småskala meierier og ysterier i Innlandet, både for ku-melk og geitemelk. Fire virksomheter foredler geitemelk. Ommang Søndre, Ystelyst, Skarsmoen Gård og Olestølen mikroysteri foredler egen geitemelk. Og så har vi blant annet Biri Gårdsmeieri som foredler kumelk og selger både fersk melk på flaske og videreforedlet produkter.

Nasjonale tall melk: Melkeproduksjonen ser i 2023 en noe lavere produksjon og en litt høyere omsetning av økologisk melk, med en nedgang på 2,9 mill liter, som tilsvarer 6,5% nedgang fra 2022 (nasjonalt). Det ble i 2023 omsatt 28 mill. liter økologisk melk totalt i Norge. Det gir oss en anvendelsesgrad på 66,9%, en økning fra året før (L.dir.,2024).

Landbruksdirektoratet publiserte en rapport i mars 2022 om verdikjeden for økologisk melk, med oversikt over meierier som tar imot og foredler økologisk melk.

(<https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/nyhetsrom/rapporter/verdikjeden-for-okologisk-melk>).

Det har vært flere nedleggelser etter denne rapporten kom ut.

Kjøtt og egg

Tabellen under viser antall slakt for gris, kylling og høner som er rapport i forbindelse med PT-søknad. For de andre produksjonene har vi ikke tall på slakt, men antall dyr talt i løpet av året.

	2020	2021	2022	2023
Melkekyr	1 461	1378	1 356	1 317
Ammekyr	590	647	779	672
Øvrig storfe	3 091	2 963	3 084	3 035
Melkegeiter	156	152	191	189
Avlsgriser	98	120	132	118
Griser, slaktet	1 507	1 346	1 357	1 290
Kyllinger, slaktet	56 858	88 615	105 782	105 123
Verpehøner, slaktet	60 391	67 790	60 144	60 330

Tabell 4: Antall økologiske dyr i Innlandet. Kilde: Landbruksdirektoratet.

Det er 36 Debio-godkjente virksomheter for foredling og omsetning av økologisk kjøtt (Debio).

Av større aktører kan vi nevne at Nortura og Grillstad tar imot og foredler økologisk slakt. Det finnes også flere små slakterier som tar imot og foredler økologisk kjøtt slik som Hafjell slakteri og Røros slakteri.

For egg har vi blant annet Toten eggpakkeri som tar imot. Samt flere på gårdsnivå som har egen foredling og omsetning for kjøtt og/eller egg.

Korn og belgvekster

Felleskjøpet har kornmottak for økologisk korn på Lena. På sine nettsider oppgir de at det tar imot:

- Økologisk bygg og fôrrug - mottak etter avtale i høstsesong.
- Økologisk havre, fôrhvete, rughvete og erter - mottak etter avtale etter høstsesong.

Kormotaket til FK på Gran har tatt imot økologisk havre i sesong, og så kan de ta imot etter avtale etter sesongen. Det er nok også noen produsenter som leverer kornet sitt på møller utenfor Innlandet, FK i Eidsvoll tar blant annet imot korn.

Tidligere har Strand Unikorn tatt i mot noe økologisk korn og hatt salg av økologisk kraftfôr.

Det finnes også 12 mindre virksomheter som har lokale møller og foredler økologisk korn(Debio). Eksempler på dette er gårdsmøller som Dyrk Mølle på Tynset og Alm Østre i Stange.

Tabellen under presenterer leveranse tall for økologisk korn til Felleskjøpet fra produsenter i Innlandet. Det viser en betydelig nedgang i 2023 og 2024.

År	Økologisk kornleveranse i Innlandet
2020	2149
2021	1428
2022	2280
2023	1404
2024	1505

Tabell 5: Tall hentet inn fra Felleskjøpet viser samlet hvor mye økologisk korn har blitt levert fra Innlandet de siste fem årene. (Tallene er i tusen tonn)

Poteter, frukt, bær og grønnsaker

Potet, frukt, bær og grønt som omsettes i dagligvarekjeden må ha avtaler med kjedenes grossister hvor det er henholdsvis Bama (NorgesGruppen og Rema 1000) og Nordgrønt (Coop) som er mottakere.

Flere produsenter velger alternative salgskanaler, enten direkte salg fra gården, på Reko-ringer, markeder, abonnementsordning eller i spesialbutikker. Noen produsenter samarbeider også om salg for eksempel som del av Gudbrandsdalsmat.

En rapport fra NIBIO viser at småskala grønnsaks produsenter velger å bruke et mangfold av salgskanaler for å få omsatt sine produkter: [NIBIO Brage: Markedshager i Norge. utfordringer og muligheter med småskala grønnsaksproduksjon for direktesalg.](#)

Vi vet foreløpig lite om hvilke mengder som omsettes utenom de vanlige salgskanalene. Forprosjektets spørreundersøkelse vil forhåpentligvis gi noen svar.

Anvendelsesgraden som økologisk

Produkter som blir levert som økologisk til meieri/slakteri osv blir ikke alltid omsatt som økologisk i siste ledd. Vi har ikke egne tall for innlandet på anvendelses graden, men Landbruks direktoratet presenterer nasjonale tall for dette i sine årlige rapporter om produksjon av økologiske jordbruksvarer. Rapporten viser en økning i anvendelse i 2023.

Anvendelsesgraden for noen produksjoner:

- Melk 66,9% nasjonalt
- Kjøtt firbeinte, ble 44 prosent anvendt som økologisk, for svin 72%
- 100% av kyllingkjøtt

(hentet fra: [Produksjon av økologiske jordbruksvarer - Landbruksdirektoratet](#))

Utsalg av Økologiske produkter

Det vil være interessant å få en bedre oversikt over hvor de økologiske produktene selges. Den offentlige statistikken fra landbruksdirektoratet tar hovedsakelig for seg det som går igjennom de etablerte salgskanalene, men mange produsenter velger et mangfold av salgskanaler. Vår spørreundersøkelse vil kunne gi noe svar på dette.

Salg fra dagligvare – Agri analyse ser nærmere på dette på oppdrag fra Landbrukets Økoløft.

Offentlig innkjøp har potensial til å være en viktig og stabil salgskanal for økologisk mat. For eksempel har Østfold fylkeskommune en “ambisjon om at minst 30 % av det som tilbys av mat og drikke i skolekantinene på de videregående skolene skal være økologisk.”

Hoteller, restauranter og catering (HORECA) er også en attraktiv kunde for å sikre omsetting av sine produkter.

Direkte salg

Flere produsenter velger å selge produktene sine direkte gjennom egne gårdsutsalg, på Bondens marked eller andre markeder, REKO-ringer eller gjennom andre selvstendige butikker. Det er også noen som har andelslandbruk hvor medlemmer bidrar med dugnad, eller abonnementsordninger. Det er flere mindre produsenter som selger direkte og driver tilnærmet økologiske prinsipper, men er ikke Debio godkjente.

I Innlandet er det også flere lokalmatsamarbeid slik som Gudbrandalsmat, Rørosmat og Mat frå Toten. De samarbeider om både markedsføring og omsetning av varene sine.

Vi håper spørreundersøkelsen vil gi noe mer informasjon om hvilket omfang de ulike salgskanalene brukes.

Kunnskap og kompetanse

Opplæringstilbud

Innlandet Fylkeskommune tilbyr naturbruk på fire videregående skoler.

Se <https://innlandetfylke.no/tjenester/skole-og-utdanning/opplaring-i-skole/naturbruk/>

Sted	Opplæring Øko	Daa øko/totalt	Husdyr Ø	
Jønsberg	Programfag 140 timer/år i VK2 og voksenagronom	995 / 1319	203 storfe 15 vf sau	
Lena-Valle	-	17 /1351	0	
Storsteigen	-	0	0	
Solør	-	0	0	

Jønsberg har betydelig Debio-godkjent areal (995daa økologisk og 324 daa ikke-økologisk), og husdyrhold. Lena-Valle har et mindre felt økologisk areal (Kilde: Debio-statistikk).

Opplæring i økologisk landbruk tilbys kun på Jønsberg. Det er et programfag som både videregående elever og voksenagronomen kan velge å ta.

Norges grønne fagskole – Vea.

Se <https://www.vea-fs.no/studietilbud-ved-norges-gronne-fagskole/>

Norges grønne fagskole – Vea har ca 7 daa økologiske bær og grønnsaker. Det er ingen tilbud om opplæring innen økologisk drift. Vea er en videregående skole, direkte underlagt Kunnskapsdepartementet.

Fagskolen i Innlandet

Se <https://www.fagskolen-innlandet.no/studier/landbruksfag/okologisk-landbruk>

Fagskolen i Innlandet har nylig utviklet et opplæringstilbud i økologisk landbruk på 30 stp. Tilbudet ble første gang tilbudt vår 2024 for oppstart høst 24. Det var ikke nok kvalifiserte søkere, og tilbudet er nå utlyst med oppstart vår 2025. Fagskolen Innlandet eies av Innlandet fylkeskommune.

Universitetet i Innlandet (INN)

Se <https://www.inn.no/studier/vare-studier/arsstudium-i-okologisk-landbruk/>

INN har som den første høyskolen i Norden tilbudt spesialisert studium i økologisk landbruk siden år 2000. Nå tilbys nettbasert årsstudium i økologisk landbruk. Studiet gir 60 stp og går over to år med opptak hver høst. Tilbudet er svært populært og har 211 studenter høst 24.

Andre relevante opplæringstilbud

NMBU: Bærekraftige matsystemer.

Se https://www.nmbu.no/evu/kurs-baerekraftige-matsystemer?fbclid=IwY2xjawFp8r5leHRuA2FlbQlXMQABHQaFT2yyFoBdz6afXFEDYaq0h6-psbpFggCMhK7ui0o0jgFMuAu6hz05tA_aem_PavyPSYjgNjsLzCwW-BlpA

Kurset ble gjennomført med 25 deltakere, og to samlinger på Tynset vårsemesteret 24. Kurset gir 5 stp. Økologisk drift og foredling utgjorde en del av innholdet. Kurset vil trolig bli tilbudt i andre fylker framover.

Biodynamic initiative for the new generation – Nordic (BINGN)

Se <https://www.bingn.org/program/>

BINGN tilbys via Biologisk-dynamisk Forening som har hovedkontor på Fokhol gård i Stange. Studentene er utplassert på ulike BD gårder, og har i tillegg flere samlinger over en 3-års periode. Studiet gir ikke formell kompetanse.

Datsja

Se <https://www.datsja.no/blogg-1>

Datsja er et norsk foretak i Valdres drevet av Barbro og Anders Nordrum. Foretakets formål er å formidle kunnskap, beredskapsfrø og andre produkter knyttet til det å dyrke grønnsaker nå - eller i en annen tid. Det tilbys ulike kurs med vekt på hagebruk basert på lokale ressurser. Kursene gir ikke formell kompetanse.

Rådgivning

Norsk Landbruksrådgiving SA (NLR)

NLR driver rådgiving innen økologisk landbruk på de fleste produksjoner i hele Innlandet. Siden 1998 har NLR tilbudt Økologisk førsteråd, hvor en NLR rådgiver kommer på gardsbesøk og ser på muligheter og begrensninger for omlegging. Etterspørselen er dessverre ikke så stor. Etter omlegging kan produsentene få Økologisk rådgivningsavtale. Dette er inntil 10 timer rådgiving innen valgt tema, til redusert pris. Grupperåd benyttes som støtte til fagmøter, eller markvandring. NLR kan også stille på møter der gardbrukere møtes, for å informere om økologisk landbruk. To av økorådgiverne i Innlandet har dessuten status som nasjonal fagressurs innen grovfor, samt jord, korn, potet og grønnsaker. De nasjonale fagressursene brukes til bl.a. opplæring av ansatte i NLR, eller bidra med foredrag.

NLR har diverse prosjekt hvor de setter fokus på ulike tema for å styrke kunnskapen i økologisk dyrking. Per dags dato gjennomføres prosjekt med forsøk innen proteingjødsling i gras og korn. Det har også blitt utført et lite prosjekt med falskt såbed i gulrot og stikklok, samt flere prøvinger av fangvekster. De sistnevnte er typiske prosjekt som viser at økologisk landbruk fortsatt kan være en faglig spydspiss som også kommer konvensjonelt landbruk til gode. NLR har hvert år flere forsøk for Nibio, f.eks. sortsprøving i korn og potet. De deltar også med i flere prosjekt med jordhelse, deriblant fangvekster som tema.

På nettsida til NLR, samt i NLR-magasinet som sendes ut til alle medlemmer i landet, bidrar økorådgiverne med flere artikler. Fagbladet Økologisk Landbruk har en litt uviss framtid, pga få abonnenter og dyre trykkekostnader.

Her finner du informasjon om økologisk landbruk i NLR: [Vi er her for deg | Norsk Landbruksrådgiving \(nlr.no\)](#)

Debio

Debio gjennomfører føstegangsrevisjon hos de som ønsker å legge om til økologisk produksjon og følger opp med revisjoner. Debio er også et rådgivende organ som kan kontaktes ved spørsmål angående regelverk. Utover dette, og den informasjonen som finnes på deres hjemmeside, henvises det til NLR.

Landbrukskontorene

Landbrukskontorene i kommunene er viktige aktør for produsentene gjennom tilrettelegging og rådgiving i forbindelse med tilskuddssøknader, tillatelser, tilsyn mm. Landbrukskontorene arrangerer også enkelte kurs, gjerne i samarbeid med lokale aktører.

Nofima: Økologiprogrammet Økomat

Nofimas program ØkoMat gir støtte til kompetanseheving i norske virksomheter som driver produksjon eller foredling av økologiske produkter. Se nettside: [Økologiprogrammet Økomat 2024 | Nofima](#)

ØkoMat finansieres av Landbruksdirektoratet og omfatter følgende: Produktutviklingsprosjekter, veiledningsbesøk hos Nofima eller hos bedrift, fagkurs og veiledning/rådgivning, kompetanseoverføring og kunnskapsspredning.

Produktutviklingsprosjekter: Produsenter av økologiske produkter kan få støtte til utvikling med faglig bistand og veiledning innen f.eks.: Optimalisering/utvikling av prosesser og resepter med mulighet for prøveproduksjon, Bistand til oppskalering i egen bedrift, Analyser og testing av ferdig produkt (f.eks. kjemisk innhold, næringsinnhold, smak, hygiene) og utprøving av emballasje

Veiledningsbesøk: Bedrifter og produsenter får tilbud om gratis besøk og oppfølging i egen bedrift eller besøk i Nofimas lokaler av relevante fagpersoner tilsvarende to dagsverk.

Fagkurs: ØkoMat setter opp fagkurs som er av interesse for økologiske produsenter samt bidrar til nettverksbygging. For eksempel økologisk bakekurs eller om foredling av økologiske grønnsaker fra markedshagen.

TINE og Nortura tilbyr rådgivning til sine medlemmer, også til de som driver økologisk.

Rørosmeieriet har de siste årene samarbeidet med NLR og TINE for følge opp gårdbrukere i Nord-Østerdalen. De har drevet en kombinasjon av markdager og møter, gjerne 4 ganger per år. Dette har vært kombinasjonsmøter der både økologiske og konvensjonelle gårdbrukere har vært invitert. De har lyktes på slike møter ved at de økologiske brukerne har vært med å dele sin kunnskap på en god måte overfor de konvensjonelle.

Rørosmeieriet inviterer også interesserte til omvisning og kaffe her på meieriet på Røros. Dette blir satt pris og blant annet så har hatt produsentlag/områdelag i TINE vært der. Dette er også for å øke forståelsen for oss og den økologiske tankegangen. Rørosmeieriet støtter også arrangement som Verdens Forbrukerdag og arrangementer som fremmer bærekraft og økologi. Vi samarbeider med Økologisk Norge både sentralt og lokalt.

Rørosmeieriet, i samarbeid med TINE, har også en støtteordning til brukere som starter omlegging til økologisk drift. Denne er på 30 øre i 18 måneder fra omleggingsstart. Rørosmeieriet betaler dette lokalt/regionalt, mens TINE betaler dette for andre områder. Lokalt/regionalt er i denne sammenhengen det område som er definert gjennom Rørosmat sitt område. Ellers så betaler de inntil 10 øre i etterbetaling til «sine» brukere i det lokale/regionale området. Dette er etter visse kriterier som stimulerer til økt egenprodusert fôr.

Prosjekter/satsninger

STYRK småskala grønt (Telemarksforskning, SF, mfl.) [Styrking av småskala grønnsaksdyrking gjennom direkte salgskanaler og produsentsamarbeid | Telemarksforskning](#)

Formålet med prosjektet er å bidra til å løse utfordringer med markedsføring og omsetning av økologiske grønnsaker, slik at etterspørsel etter økologiske varer i større grad vil dekkes av norsk produksjon. Dette er et nasjonalt prosjekt ledet av telemarksforskning, hvor Statsforvalteren i Innlandet er en av flere samarbeidspartnere. Her ser de på hvordan styrke småskala grønnsaksprodusenter blant annet gjennom direktesalg og produsentsamarbeid. Det har vært gjennomført intervjuer med produsenter og workshop med produsenter og andre relevante aktører. En av workshoppene ble arrangert på Lillehammer i mars 2024, som ble en fin arena for produsenter å dele erfaringer med hverandre. Det ble også gjennomført en nasjonal dialogkonferanse i november. Rapporten fra dette prosjektet blir publisert på nyåret i 2025. Økologisk er tydelig i fokus i prosjektet, men med en videre målgruppe som inkluderer eksisterende og potensielle økologiske grønnsaksprodusenter over hele landet. Det er mange småskala grønnsaksprodusenter som driver etter økologiske prinsipper, men ikke alle er debio-sertifiserte.

Andre prosjekter/satsninger/kurs om småskala grønt er oppsummert her: [Prosjekter | Markedshager Norge](#)

Statsforvalteren i Innlandet er med i en søknad for videre nasjonalt prosjekt i forlengelsen av Robust småskala grønt.

Landbrukets Økoløft ([Landbrukets Økoløft](#))

Et nasjonalt prosjekt i samarbeid med ØN, NBS, NB, NLR, SF og enda flere med i referansegruppe. Økologisk Norge har sekretariat og organiserer arbeidet. Her i Innlandet har det de siste par årene vært arrangert flere landbruksmøter som har vært delfinansiert og organisert i samarbeid med Landbrukets Økoløft. I 2023 var det to landbruksmøter i Østerdalen, et om rabarbradyrking hvor Rørosmeieriet ønsker lokal økologisk rabarbra til sin yoghurt, og teknologidagen på Tynset. I 2024 arrangerte de i samarbeid med Rørosmeieriet et møte for nye øko-mjølprodusenter på Tynset.

Som del av prosjektet velges det ut inspirasjonsbønder som viser fram sin produksjon og holder innlegg på møter. Det er 5 inspirasjonsbønder (4 gårder) fra Innlandet: Embret Rønning, Helge Hvoslef, Karianne Telneset, Kjersti Rinde Omsted & Arne Wilhelm Omsted. Se [#Inspirasjonsbønder](#).

Organisasjoner og deres arbeid

Økologisk Innlandet (ØI)

Se <https://okologisknorge.no/om-oss/fylkes-og-regionlag/oekologisk-innlandet/>

ØI er et fylkeslag av Økologisk Norge, med ca 340 medlemmer og 3 aktive lokallag. I tillegg til nettverksbygging har viktige oppgaver de siste årene vært

- Å arrangere årlig dagsseminar som belyser økologisk landbruk sin rolle i viktige samfunnsutfordringer.
- Å delta i Fagskolen i Innlandet sitt arbeid med å utvikle sitt studium i økologisk landbruk.
- Prosjekteier av inneværende prosjekt.

Bonde- og småbrukarlagene i Hedmark og Oppland

Samarbeider med Økologisk Innlandet om dagsseminar og inneværende prosjekt.

Innlandet Bondelag

Samarbeider med Økologisk Innlandet om dagsseminar og inneværende prosjekt.

Tidligere satsninger innen økologisk landbruk i Innlandet

Økologiske foregangsfylker 2014-2018

Oppland var foregangsfylke for korn, med et nasjonalt ansvar på dette området, hvor fylkesmannen i Oppland hadde ansvar. Prosjektet organiserte også økologisk samarbeidsforum/faggruppe i innlandet med faglag, NLR m.fl. NLR har tatt over noe av denne funksjonen med kunnskapsbygging og -spredning.

Regional handlingsplan for økologisk landbruk

Hedmark og Oppland hadde felles regional handlingsplan for økologisk landbruk fram til 2015. Planer om å utforme ny handlingsplan ble satt på vent blant annet på grunn av usikkerhet i hvilke nasjonale føringer som ville komme.

Planen kan leses på nett her: [Microsoft Word - Handlingsplan 2010-2015.doc](#)

Samarbeidsforum økologisk landbruk var en del av dette hvor aktørene i næringa og forvaltninga hadde jevnlig møter. Dette ble delvis videreført, men ikke hatt aktive møter på en stund.

Fylkesmannen i Oppland hadde et samarbeid med håndballforbundet for å spre det økologiske budskapet. Blant annet med ferdiglaga vaffelrøre m.m.

Erfaringer fra andre fylker?

Det er mye å lære fra å se på hvordan andre fylker har satset på og løftet fram det økologiske landbruket. Her er noen eksempler på initiativer på fylkesnivå. Flere fylker har også mål om en prosent andel økologisk i offentlig innkjøp.

I Møre og Romsdal ble det skrevet en rapport fra Ruralis i 2022 som viser at de har potensial for mer økologisk produksjon. Rapporten sammenfatter statistikk, intervjuer med bønder og kommer med forslag til tiltak. Les den her: [Mogelegheiter for meir økologisk landbruk i Møre og Romsdal | Statsforvaltaren i Møre og Romsdal](#)

Noen fylker har egne handlingsplaner for økologisk landbruk. Fylkene Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus har en felles plan for regionen: [Økologisk tiltaksplan 2024 | Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus](#). Den økologiske tiltaksplanen for Oslo og Viken bidrar til å synliggjøre gode økologiske tiltak fra kommuner, fylkeskommuner, organisasjoner, virksomheter og private.

Trøndelag har jobbet en god del med økologisk landbruk og har også en egen handlingsplan:

[Handlingsplan - økologisk landbruk i Trøndelag 2020-2025 | Statsforvalteren i Trøndelag](#)

Vestfold og Telemark skal vedta en handlingsplan for økologisk landbruk nå i 2025.

Politikk og føringer

Nasjonal politikk

Den nasjonale landbrukspolitikken har fire overordnede mål: matsikkerhet, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og bærekraftig landbruk med lavere utslipp av klimagasser.

Den nyeste landbruksmeldinga, **Meld. St.11 (2023-2024)**, setter mål om økt sjølforsyning som er viktig i møte med en mer usikker fremtid med både krig og klima- og naturkrise. I meldinga er det eget mål om å «produsere det markedet etterspør av økologiske jordbruksvarer som vi har føresetnader for å produsere». Det er også et eget punkt om redusert bruk av plantevernmidler, og her er økoprodusentene spydspisser som kan bidra til å finne gode alternative løsninger for landbruket. I forbindelse med behandlingen av denne stortingsmeldinga kom dette vedtaket: «Stortinget ber regjeringen revidere strategien for økologisk landbruk i 2024.»(stortingsvedtak 567)

I årets **Jordbruksavtale 2024**: kom en viss økning til økomelk, annen husdyrproduksjon og økning i arealtilskudd til korn, grønt og gras, men ikke noe større løft. Merpris til produsent for økomelk blir da kr 0,50 i tilskudd, og kr 1,09 fra Norsk Melkeråvare (fra 2025). Se: [50 øre pr liter økomelk i 2025 | Norsk Landbruksrådgiving](#)

Et flertall i Stortinget har den 3. februar kommet til **enighet om produksjonsmål på 10%**:

«Eit produksjonsmål der 10 % av det totale jordbruksarealet skal vere økologisk innan 2032, kombinert med verkemiddel som stimulerer til auka omsetnad og etterspurnad av økologisk mat i marknaden. Regjeringa skal våren 2025, i «Nasjonal strategi for økologisk jordbruk», kome attende med framlegg til korleis ein kan auka etterspurnaden etter økologisk mat gjennom ulike konkrete tiltak som legg til rette for auka etterspurnad både frå private og det offentlege. Det skal mellom anna vurderast om det er tiltak i Danmark og Sverige som kan nyttast i Noreg. Det skal vera eit særleg fokus på at norsk økologisk produksjon skal kunne møte ein auka etterspurnad.» Sitert fra pressemelding: [Enighet om tallgrunnlag for jordbruksoppgjøret - regjeringen.no](#)

Nasjonal strategi Økologisk landbruk

Den nasjonale strategien for økologisk landbruk (2018 – 2030) har som mål å stimulere til økologisk produksjon som er etterspurt i markedet. Strategien legger opp til at utviklingen av økologisk produksjon og forbruk må skje med utgangspunkt i markedet og etterspørselen etter økologiske produkter. Strategien legger videre vekt på tre innsatsområder: legge til rette for økologisk produksjon, utvikling av kunnskap og kompetanse og utvikling av effektive verdikjeder.

Strategien skal revideres halvveis i perioden, og det ble derfor gjennomført en evaluering i 2023. Revidert strategi skulle ferdigstilles i 2024, men har blitt utsatt til nyåret. Et flertall av partiene på Stortinget er enige om å sette et 10% mål for økologisk produksjon

I [Evalueringsrapport av nasjonal strategi for økologisk jordbruk \(Landbruksdirektoratet\)](#) har flere aktører poengtert at det er krevende å jobbe med strategien når det ikke er et konkret mål å jobbe mot. Kommer det produksjonsmål? Mål for offentlig innkjøp? Bedre statistikk?

Som en oppfølging av strategien er det laget et [økologiprogram](#). Denne revideres jevnlig etter nye føringer fra blant annet jordbruksforhandlingene. Den sier noe om oppgaver og rollefordeling for

oppfølging av strategien, for å bidra til å se virkemidlene mer i sammenheng. Nåværende program gjelder fra 2019-2030. Programmet inkluderer noen tiltak på fylkesnivå. Blant annet:

- Føringer for fylkesvis prioritering av midler til økologisk jordbruk kan løftes fram i regionale planer/næringsprogram (Utviklingsmidler/RT og RK midler)
- Fylkeskommunene har mulighet til å tilby økologisk landbruk som valgfag i sin voksenagronomopplæring.

Andre politiske føringer:

I 2024 har det vært høringsrunder for ny gjødselbruksforskrift og innføring av Regionale miljøkrav(RMK) i innlandet. Begge er lagt opp til å gjelde fra 2025. I høringsinnspill til RMK har faglagene argumentert for at økologisk drift bør få unntak for kravene om ingen jordarbeiding på seinhøsten, da det er krevende med ugresshåndtering.

Læreplanene for naturbruk i Norge skal revideres. Foreløpige signaler fra læreplangruppa er at det er usikkert om programfaget «Økologisk landbruk» videreføres fra og med august 2026.

Matnasjonen Norge og lokalmat satsing

Staten har over mange år satset på lokalmat, og sist med et nytt omsetningsmål på 25 milliarder kroner innen 2035 som del av ST.Meld. 11 (2023-2024). Det er flere fellesnevne for økologisk og lokal mat, mange lokalmatprodusenter driver økologisk og en møter mye av de amme utfordringene og mulighetene.. Den nasjonale strategien peker også på at økologisk mat inngår som en naturlig del i etableringen av Matnasjonen Norge, der utviklingen skal skje gjennom offentlig-privat samarbeid. Det ligger et potensial i å se arbeidet med lokalmat og økologisk mer i sammenheng. Økologisk nevnes også den nye veilederen fra regjeringen: [«Oppskrift for mer lokalmat og lokal drikke.»](#)

Føringer fra fylket

Innlandet fylke byr på “Eventyrlige muligheter” som det heter i Innlandstrategien. Med visjonen: “Et fylke med sterke røtter og store drømmer, med mål om å ha en ledende posisjon innen teknologi, industri, landbruk og reiseliv.” I strategien fremheves bærekraftig ressursforvaltning og levende lokalsamfunn som langsiktige mål. Fylkeskommunen har også tre regionale planer. Regional plan for klima, energi og miljø, plan for samfunnsikkerhet og plan for inkludering. En bærekraftig matproduksjon, økt selvforsyning og matkultur er viktige elementer jordbruket kan bidra med for å nå disse målsettingene.

“Økologiske prinsipper i konvensjonelt landbruk” nevnes som tiltak for grønn omstilling i landbruket i kunnskapsgrunnlaget til Innlandstrategien (kap. 3.6).

Tiltaksplan for jordbruk i Innlandet 2025-2030 er en strategisk plan for næringstiltak innen jordbrukssektoren. Den revideres denne vinteren 2024/2025. Tiltaksplanen eies av partnerskap landbruk som består av: Innlandet Fylkeskommune, Statsforvalteren i Innlandet, Innovasjon Norge, Innlandet Bondelag, Oppland Bonde- og Småbrukarlag, Hedmark Bonde- og Småbrukarlag, Glommen Mjøsen Skog og Norskog.

Tiltaksplanen legger føringer for de regionale virkemidlene Investerings- og bedriftsutviklingsmidlene(IBU), Utviklingsmidlene for landbruk (RT/RK), klima og miljøprogrammet (KMP), og Fjellanbdruksmidlene.

Tiltak fra forrige tiltaksplanen som angår økologisk produksjon inkluderte:

- o Øke kompetanse og støtte samling/møteplasser.
- o Samarbeidsforum for Økologisk landbruk

- Fagsamlinger for øko-produsenter
- Synliggjøre- arrangement, tiltak, og som del av lokalmat og urbant landbruk
- Offentlig innkjøp

I den nye tiltaksplanen er det foreslått tiltak om:

- Samarbeidsprosjekt med satsing på økologisk landbruk i Innlandet
- Vurdere sette % mål for produksjon og for offentlig innkjøp

Tiltaksplanen kommer på høring i januar 2025 og skal vedtas av Innlandet fylkeskommune i løpet av første halvdel i 2025.

Nytt kunnskapsgrunnlag for landbruket i Innlandet

Høsten 2024 ble det lagt fram nytt kunnskapsgrunnlag for landbruket i Innlandet. Dette er lagt fram i dynamiske tabeller på [Innlandsstatistikk.no](https://innlandsstatistikk.no). Her ble det ikke etterspurt å lage tabeller for økologisk produksjon. Det vil uansett her være nyttig statistikk å sammenligne med og for å se status for landbruket som en helhet i fylke, og på region og kommune nivå. Statistikken vi legger frem i denne statusrapporten blir et viktig supplement for å gi et kunnskapsgrunnlag også for økologisk landbruk.

I forbindelse med kunnskapsgrunnlaget ble det også bestilt en trendanalyse som er gjennomført av Ruralis: [Rapport 5 24 Trender i norsk landbruk. Innlandet - A. Zahl-Thanem og E.P. Stræte \(PDF, 4 MB\)](#). De gjennomførte en spørreundersøkelse som er tilsvarende den de lager årlig på nasjonalt nivå. Det eneste stedet de skriver om økologisk landbruk spesifikt er i forbindelse med utdanning. De finner at gårdbrukere som driver økologisk i større grad har høyere utdanning. De skriver *“Årsakssammenhengene her kan vi ikke fastslå med sikkerhet. Gårdbrukerne kan drive økologisk fordi de har høyere utdanning, men også motsatt, at de som er økologisk interessert i større grad tar høyere utdanning.”* (s. 54 og figur 43). Det var et begrenset antall deltakere i denne undersøkelsen og ti godkjente økologiske produsenter som deltok, så vi kan ikke si med sikkerhet at dette er representativt for økologiske produsenter i Innlandet.

Matfylket Innlandet, matgledekorps, offentlig innkjøp og lokalmat

Det har vært flere satsninger for lokal mat og offentlig innkjøp i Innlandet. I arbeidet med offentlig innkjøp har det vært fokus på matglede og mer norsk og lokal mat. Her er det potensial for å løfte fokuset på bærekraft og økologisk mat.

Matfylket Innlandet et initiativ for å samle landbruket, reiselivet og matproduksjonen i Innlandet i et samarbeid for å bygge en sterk matregion. Gjennom satsingen Matfylket Innlandet er målet å øke bruken av maten som produseres i Innlandet, det vil si; i offentlig sektor, i reiselivet og hos den enkelte forbruker. Hensikten er å sette søkelys på:

- Rekruttering: Styrke rekrutteringen til restaurant – og matfagene i den videregående skolen
- Mat på bordet: Det offentlige må i større grad kjøpe mat fra egen region til institusjoner og kantiner og kreve det samme til konferanser og møter. Mer lokalmat i reiselivet
- Omdømmebygging: Framsnakke mat fra Innlandet og øke bevisstheten om betydningen av å kjøpe kortreist mat mm.

Selskapet Mat og drikke fra Innlandet SA ble stiftet 27. september 2024 og skal jobbe tett sammen med offentlige og private aktører i videre utvikling av Matfylket Innlandet.

Les mer om matfylket Innlandet på deres hjemmesider: matfylket-innlandet.no/

Matgledekorpsset startet etter et nasjonalt initiativ hvor målet er å øke matglede blant eldre på sykehjem, ledet av statsforvalteren. Vi samarbeider med kommuner og institusjoner for å vise muligheten for å lage mer mat fra bunnen på norske råvarer. Det samarbeides framover om en forsterket innsats innenfor mat- og måltider i barnehager, de fylkeskommunale kantine og mot forsvaret.

Det er et mulighetsrom i offentlig innkjøp hvor kommuner og andre offentlige aktører kan stille krav om økologisk mat i sine innkjøpsavtaler. Det er ikke lov å stille krav om lokal mat eller norsk mat spesifikt (lov om offentlige anskaffelser). Men det er mulig og det oppfordres til å stikke miljøkrav i innkjøpsavtaler, som krav til redusert matsvinn eller økologisk sertifisering. Økt omsetting i offentlig innkjøp vil kunne bidra til å løse flaskehalser ved å sikre en stabil kunde for økologiske produkter. Forsvaret har for eksempel tidligere vært en viktig kunde av økologisk melk, spesielt for produsenter i Nord-Norge.

Mer informasjon hos DFØ: [Mat og måltidstjenester | Anskaffelser.no](#) eller se her: [Offentlige innkjøp - Matvalget](#)

Kilder:

Landbruksdirektoratet, 2024, Produksjon av økologiske jordbruksvarer.

<https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/nyhetsrom/rapporter/produksjon-av-okologiske-jordbruksvarer>

Debio statistikk hentet fra: [Regler, sertifisering og merker - Debio](#)

Statistikk fra produksjonstilskudd hentet ut fra Landbruksdirektoratet: [Produksjonstilskuddstatistikk \(lands-, fylkes- og kommunetall\)](#) [Statistikk og utviklingstrekk - Landbruksdirektoratet](#)

Hansen, S., G.L. Serikstad & R. Bergslid 2023. Økt økologisk bærekraft – utfordringer og muligheter for økologisk landbruk. NORSØK Rapport nr. 8, 2023 [norsok-rapport-barekraft--nr-8-vol-8-2023-1.pdf](#)

Serikstad, Grete Lene (2025) Hvorfor økologisk produksjon og mat? Oppsummering av litteratur innen viktige fagområder. NORSØK Rapport, no. 17, vol 9. Norsk senter for økologisk landbruk, Tingvoll. [NORSØK Rapport nr. 17 vol 9 2024 Hvorfor økologisk produksjon og mat.pdf](#)

[Evaluering-av-Strategi-for-okologisk-jordbruk-Rapport-Oxford-Research-2023-11.pdf \(oxfordresearch.no\)](#)